

**Protestantse
Kerk**

KERK 2025 - BACK TO BASICS

Voorstellen voor de tweede lezing van de derde tranche
inzake mobiliteit predikanten

en

voorstellen inzake: (pagina 18 e.v.)

- generale regelingen
- openstaande punten
- rentmeesters (uit tranche 2)
- invoeringsdatum
- nummering

(te behandelen door de Generale Synode op 20 april 2018)

Generale College voor de kerkorde
Utrecht, 3 april 2018

1. Inleiding

De derde tranche van kerkordewijzingen in het kader van het project Kerk 2025 werd door de generale synode in eerste lezing vastgesteld in november 2017. Het generale college voor de kerkorde (GCKO) biedt de generale synode nu zijn advies aan met betrekking tot de vaststelling in
5 tweede lezing van bedoelde kerkordewijzingen, nadat het GCKO de consideraties van de classicale vergaderingen heeft geëvalueerd.

Deze derde tranche betreft de kerkordelijke vertaling van eerdere synodebesluiten naar aanleiding van de nota *Naar een cultuur van mobiliteit*, alsmede enkele eerder aangehouden zaken rond de rechtspositie van predikanten in ord. 3 (art. 15-27). Wat de mobiliteit betreft gaat het om de
10 volgende besluiten die de generale synode nam in april 2017:

- (3) een wijziging van de kerkordelijke taakstelling van de classicale vergadering, zodanig dat daarin de opdracht wordt opgenomen om met inachtneming van de identiteit van de gemeenten en predikanten een zodanige samenwerking tussen gemeenten te bevorderen dat zij vitaal kunnen functioneren en er voor predikanten arbeidsplaatsen van voldoende omvang beschikbaar zullen zijn;
- 15 (4) een wijziging van de kerkordelijke bepaling over het vierjaarlijkse beleidsplan van een gemeente, zodanig dat daarin in ieder geval een paragraaf wordt opgenomen over de mogelijkheid tot samenwerking binnen en buiten de gemeente, zodat de gemeente vitaal blijft en voor de predikanten arbeidsplaatsen van voldoende omvang blijven bestaan;
- (5) een wijziging van de kerkordelijke bepalingen over de procedure voor het beroepingswerk,
20 zodanig dat daarin wordt opgenomen dat de classicale vergadering bij het ontstaan van een predikantsvacature in een gemeente de bevoegdheid heeft om beleidsmatige randvoorwaarden aan te bevelen aan de vervulling ervan. Deze bevoegdheid ziet op de vitaliteit van de gemeenten en op arbeidsplaatsen van voldoende omvang voor de predikanten;
- (8) een wijziging van de kerkordelijke bepalingen voor werktijdvermindering van predikanten,
25 zodanig dat deze bij dreigende financiële tekorten eerder in samenhang met andere maatregelen kan worden toegepast, en niet pas nadat alle andere middelen van bezuiniging zijn uitgeput en er al sprake is van structurele exploitatietekorten. Het college beschrijft daarbij expliciet de initiërende rol van de gemeente, de toetsende en bestuurlijke rol van de classicale vergadering en het regionaal college voor de behandeling van beheerszaken en de rol van de kleine synode bij het opstellen van
30 toetsingscriteria. De invoering van de gewijzigde regeling wordt zodanig gepland dat de Beheercommissie centrale kas predikantstraktementen in staat is de te verwachten extra wachtgeldkosten die de wijziging met zich zal meebrengen, tijdig te begroten;
- (9) een wijziging van de kerkordelijke bepalingen inzake de tijdelijke dienst van predikanten, zodanig dat de classicale vergadering en het regionaal college voor de behandeling van beheerszaken
35 gezamenlijk de bevoegdheid krijgen toestemming te geven voor het uitbrengen van een beroep in tijdelijke dienst, waarbij een evenwichtige toets wordt toegepast op de gerechtvaardigde belangen van de gemeente enerzijds en de gerechtvaardigde belangen van de predikant anderzijds. De invoering van de gewijzigde regeling wordt zodanig gepland dat de Beheercommissie centrale kas predikantstraktementen in staat is de te verwachten extra wachtgeldkosten die de wijziging met zich
40 zal meebrengen, tijdig te begroten;
- (13) een aanvulling van de kerkordelijke bepalingen inzake de ontheffing van werkzaamheden, zodanig dat het generaal college voor de ambtsontheffing op gezamenlijk verzoek van gemeente en predikant de predikant van de werkzaamheden kan ontheffen, nadat de predikant tenminste 12 jaar aan de gemeente verbonden is geweest en nadat de classispredikant hierover geadviseerd heeft. Het
45 verzoek kan niet worden ingediend als de periode tussen de datum van ontheffing en de AOW-

datum korter is dan de maximaal voor de predikant geldende wachtgeldduur plus twee jaren. Na de ontheffing heeft de predikant het recht de eventuele ambtswoning nog 18 maanden lang te bewonen en kan hij bij de Beheercommissie centrale kas predikantstraktementen een wachtgeld aanvragen als bedoeld in artikel 29 van de generale regeling rechtspositie predikanten. De

5 Beheercommissie centrale kas predikantstraktementen brengt bij de gemeente een bijdrage in de wachtgeldkosten in rekening ter hoogte van 18 maanden bezettingsbijdrage. Na de ontheffing van de werkzaamheden behoudt de predikant de bevoegdheid tot bediening van Woord en sacramenten en krijgt hij de status van beroepbaar predikant. De invoering van de gewijzigde regeling wordt zodanig gepland dat de Beheercommissie centrale kas predikantstraktementen in staat is de te verwachten

10 extra wachtgeldkosten die de wijziging met zich zal meebrengen, tijdig te begroten en dat het eerste gebruik van de regeling niet zal plaatsvinden binnen twee jaar nadat de regeling voor de classispredikant van kracht is geworden.

De uitwerking van opdracht 9 over tijdelijke dienst wacht nog op een nader onderzoek door een

15 daartoe ingestelde commissie.

2. Algemeen

Opnieuw hebben de classicale vergaderingen in grote meerderheid gebruik gemaakt van de gelegenheid om te considereren. Het GCKO is dankbaar voor deze betrokkenheid van de mindere vergaderingen bij dit project.

20 CV Hoorn-Enkhuizen maakt bezwaar tegen de vraag om het antwoord te rubriceren (positief, negatief of positief noch negatief). Het GCKO is het eens met de CV dat argumenten niet moeten worden geteld, maar gewogen. Dit is niet in strijd met de gevraagde rubricering. Het GCKO merkt daarbij op dat het niet altijd goed mogelijk is om een reactie goed in te delen. Dat is op zich geen probleem, omdat alle reacties op hun inhoud worden bekeken.

25 Een aantal opmerkingen bevatten op zich behartigenswaardige suggesties voor de komende praktijk. Indien deze geen consequenties hebben voor de tweede lezing gaat het GCKO in deze reactie niet op al deze opmerkingen in.

CV Noordoost Groningen mist de achtergrondinformatie die wel gevonden wordt in 'Naar een cultuur van mobiliteit'. Het GCKO merkt op dat bij de kerkordelijke vertaling inderdaad die

30 achtergrond ontbreekt. In de begeleidende brief bij de vraag naar consideraties is gemeld dat het achterliggende stuk op de website van de kerk te vinden is.

CV Nijkerk acht de tijd voor considereren te kort. Het GCKO stelt dat tijdig bekend is gemaakt dat in – inderdaad korte - tijd moet worden geconsidereerd. Bij de spanning tussen voortvarendheid en inspraak mag van de mindere vergaderingen een inspanning worden gevraagd.

35 De ELS spreekt uitgebreid over de plaats van de predikant binnen het geheel van de kerk. Het voorstel om over ordinatie te spreken in plaats van over bevestiging en de classispredikant en de president van de ELS een rol te geven, gaat deze tweede lezing te buiten. Dat geldt ook voor de opmerkingen over de geestelijk verzorger en de classispredikant.

CV Assen vindt de voorstellen te weinig gericht op de vitaliteit van de gemeenten en te veel op rechtsbescherming van predikanten en vraagt totale heroverweging. Het GCKO merkt op dat gemeenten gebaat zijn met de inzet van predikanten: vitaliteit van gemeenten en voldoende taakomvang voor predikanten hangen met elkaar samen. Daarmee is overigens niet gezegd dat er niet ook andere zaken zijn die de vitaliteit van de gemeente kunnen bevorderen.

CV Noordoost Groningen ziet in deze voorstellen de ondersteuning vervangen worden door directief optreden. Ook CV Barendrecht uit de vrees dat het de kant van een besturenkerk opgaat. Het GCKO merkt op dat alleen in uiterste gevallen (dreigend faillissement van de gemeente of gebrek aan bestuurskracht) bovenplaatselijk kan worden ingegrepen. De bemoeienis van het breed moderamen van de classicale vergadering is erop gericht om samen met de kerkenraad te zoeken naar mogelijkheden om de gemeente vitaal te houden/maken. Het GCKO wijst er daarbij op dat de onderhavige voorstellen (net als eerder bij de voorstellen rond vermogensrechtelijke aangelegenheden) het mogelijk maken dat het breed moderamen in een eerder stadium dan voorheen in gesprek kan gaan over de toekomst(mogelijkheden) van de gemeente. Maar die mogelijkheid zelf is niet nieuw.

Verschillende classicale vergaderingen missen de vermelding van (de positie van) de kerkelijk werker. Het GCKO merkt op dat het in deze tranche gaat over de predikant. Dit laat onverlet de plaats die de kerkelijk werker heeft.

3. Beroepingswerk (ord. 3-3)

Naast de positieve beoordeling van het streven naar samenwerking aarzelen classicale vergaderingen bij de voorwaarden die het breed moderamen van de classicale vergadering kan stellen bij het beroepingswerk. De focus ligt hierbij op de eerste voorwaarde (de andere zijn niet nieuw): Deze toestemming wordt verleend indien

- de kerkenraad de predikant in werktijd van voldoende omvang kan beroepen dan wel naar het oordeel van het breed moderamen van de classicale vergadering voldoende gezocht heeft naar samenwerking met andere gemeenten;

Breed wordt beklemtoond dat de kerkenraad verantwoordelijk is en dat het breed moderamen niet mag dwingen. Een aantal vergaderingen merkt terecht op dat de tekst ook niet over dwingen spreekt.

Vragen worden gesteld over “voldoende omvang”. De term wordt te vaag geacht (CV Zeist: de omvang moet voldoen aan helder gestelde criteria). CV Winsum lijkt aan een minimum van 0,8 fte te denken: het is een slecht signaal vooral voor beginnende predikanten wanneer vacatures minder dan 0,8 fte beslaan. CV Alkmaar vindt het juist goed dat het niet precies wordt vastgelegd: het breed moderamen kan per geval bekijken wat voldoende is.

Het GCKO beaamt dat de kerkenraad het laatste woord heeft in het beroepingswerk. Op geen enkele manier kan een predikant aan een gemeente worden opgedrongen. Dat zou trouwens zowel voor de gemeente als voor de predikant een onwerkbaar situatie opleveren. Tegelijk ziet het GCKO dat breed het besef leeft dat het niet goed is voor de kerk als predikanten alleen maar in kleine deeltijd aan gemeenten verbonden kunnen worden (zie Winsum). Anders dan CV Alblisserdam meent kunnen daarom de woorden dat “de kerkenraad de predikant in werktijd van voldoende omvang kan beroepen” niet worden gemist: het gaat er juist om dat een omvang van bijv. 0,4 fte weliswaar voldoet aan de minimeis van de kerkorde, maar daarmee nog niet van voldoende omvang is. In die situatie moet eerst gekeken worden of door samenwerking een (gezamenlijk) beroep van wel voldoende omvang kan worden gecreëerd.

CV Ommen meent dat de tekst inhoudt dat een gemeente – als samenwerking niet mogelijk is – een predikant met werktijd van onvoldoende omvang kan beroepen, en meent dat dat toch niet de bedoeling kan zijn. Het GCKO merkt op dat dit wel de bedoeling is, met dien verstande dat een beroep voor minder dan een derde van de werktijd niet mogelijk is.

Een aantal classicale vergaderingen acht 'toestemming' te ver gaan en wil alleen spreken over 'aanbevelingen' door het breed moderamen. Het GCKO onderstreept dat de tekst niet inhoudt dat het breed moderamen samenwerkingspartners zou kunnen opdringen, maar dat de kerkenraden hiermee een inspanningsverplichting krijgen om ook werkelijk te onderzoeken of er mogelijkheden tot samenwerking zijn. Aanbeveling alleen is dan te vrijblijvend. Een aantal classicale vergaderingen vreest dat door deze voorwaarde het beroepingswerk wordt vertraagd. CV Apeldoorn en CV 's Hertogenbosch merken op dat het gesprek over samenwerking niet pas bij het beroepingswerk aan de orde moet komen. Het GCKO beaamt dit. Dit is ook vastgelegd in ord. 4-7-1 (taak kerkenraad) en ord. 4-15-1 (taak cv). Maar het beroepingswerk is wel een moment om na te gaan of dit gesprek inderdaad gevoerd wordt.

CV Zeist wil het initiatief bij de kerkenraad leggen: deze vraagt advies en medewerking bij een vacature onder een vastgelegd minimum fte. "Indien overeenstemming uitblijft, geeft de gemeente een schriftelijke motivering en neemt zijn eigen verantwoordelijkheid". Het GCKO merkt op dat in essentie geen verschil is met de voorgelegde tekst: ook CV Zeist ziet een inspanningsverplichting om tot samenwerking te komen. En alleen als een kerkenraad weigert serieus te zoeken naar samenwerking kan het breed moderamen een beroepingsprocedure ophouden.

Verscheidene classicale vergaderingen veronderstellen (en achten het nodig) dat de toets rond het zoeken naar samenwerking alleen bij beroepen in deeltijd geldt. Deze veronderstelling is juist. In ord. 3-3 gaat het uitsluitend over samenwerking met het oog op formatieplaatsen van voldoende omvang. Een fulltime positie is per definitie van voldoende omvang. Dit laat overigens onverlet dat het zoeken naar samenwerking ook als de gemeente een voltijdspredikant heeft, van belang is. Maar dat is aan de orde in ord. 4-8.

3.1. Tekstueel

Enkele vergaderingen merken op dat de voorgestelde tekst van **ord. 3-3** niet duidelijk is. Uit de vermelding bij lid 1 "zie 2a" was klaarblijkelijk onvoldoende duidelijk dat lid 1 op die plaats vervalt en verplaatst is naar lid 2a. Het GCKO betreurt deze onduidelijkheid.

CV Limburg stelt voor in **ord. 3-3-2** waarin de voorwaarden worden genoemd voor de toestemming door het breed moderamen het woordje "en" toe te voegen, om duidelijk te maken dat aan alle voorwaarden moet zijn voldaan. Het GCKO acht het niet nodig, maar stelt voor om dit voor alle duidelijkheid toch toe te voegen.

CV Alblasserdam stelt voor de eerste voorwaarde als volgt te lezen:

Deze toestemming wordt verleend indien

- de kerkenraad naar het oordeel van het breed moderamen van de classicale vergadering voldoende heeft onderzocht of door samenwerking met andere gemeenten de vitaliteit van de gemeenten kan worden bevorderd en formatieplaatsen voor predikanten van voldoende omvang behouden dan wel verkregen kunnen worden;

Het GCKO merkt op dat in deze formulering bij het beroepingswerk ook van een voltijdspredikant samenwerking met het oog op vitaliteit als voorwaarde kan worden gesteld. Daarmee gaat Alblasserdam waarschijnlijk onbedoeld verder dan wat nu in eerste lezing is bepaald. Het GCKO blijft daarom bij de voorgestelde tekst.

CV Apeldoorn wenst dat het breed moderamen bij de beroeping van een predikant in een gemeente met meer dan één predikantsplaats niet alleen naar het werkplan van de te beroepen predikant gekeken wordt, maar naar alle werkplannen in hun onderlinge samenhang. Het GCKO acht dit niet nodig. Wel zal het breed moderamen kijken naar de invulling van de taken die niet door de te

beroepen predikant kunnen worden verricht. En verder is dit niet een zaak van regelgeving maar van wijs bestuur.

4. Rechtspositie van predikanten (ord. 3-15 tot en met 3-26a)

4.1. Losmaking

- 5 CV Hoorn-Enkhuizen wijst erop dat het gebruik van de term ‘losmaking’ ook doorwerkt in de titels van ord. 3-20 en 26. Het GCKO beaamt dit en stelt de volgende titels voor:

	Nu	Wordt
Art. 20	Ontheffing van werkzaamheden	Losmaking bij spanningen
Art. 26	Ontheffing op eigen verzoek	Ontheffing en losmaking op eigen verzoek

- 10 Deze CV heeft ook moeite met de term ‘losmaking’ in andere gevallen dan bedoeld in ord. 3-20 omdat de term stigmatiserend is. Het GCKO wijst erop dat ook bij normaal vertrek uit de gemeente gesproken wordt van losmaking (‘acte van losmaking’). Het ziet daarom geen reden om de term af te wijzen.

4.2. Wachtgeld

Tegen verwijdering van het noemen van wachtgeld in de ordinanties wordt geen bezwaar gemaakt. Het GCKO stelt dan ook voor conform de eerste lezing te besluiten (betreft ook ord. 10-9-7).

- 15 4.3. Ord. 3-15 Predikanten van de kerk

CV Nijkerk spreekt – in lid 1 en 4 – liever over emeritus predikant dan over ‘emeriti’. Het GCKO erkent dat tot nu toe in de kerkorde over ‘emeritus predikanten’ wordt gesproken, en ziet geen dwingende reden om van dit spraakgebruik af te wijken. Het stelt voor om inderdaad weer over emerituspredikant(en) te spreken. Het stelt voor emerituspredikant als één woord te schrijven: anders moet in het meervoud over emeriti predikanten gesproken worden.

- 20 In **ord. 3-15-4** staat: “Een predikant buiten vaste bediening wordt na de losmaking voor een periode van vier jaar beroepbaar predikant”. CV Limburg stelt voor hier “is ... beroepbaar” te lezen. Dat spoort inderdaad beter met andere teksten. Het GCKO stelt voor dit over te nemen. “Beroepbaar predikant” is een overblijfsel uit de oude tekst toen de beroepbare predikanten als een aparte
25 categorie werden vermeld.

Het GCKO heeft geconstateerd dat door het terminologisch onderscheid dat nu gemaakt wordt tussen emerituspredikanten en predikanten buiten vaste bediening bepalingen die voor beide groepen bedoeld zijn nu niet meer voor emerituspredikanten zouden gelden. Dit is uiteraard niet de bedoeling. Het GCKO stelt voor dit te repareren door toevoeging van een nieuw lid 4a (4a wordt 4b):

- 30 **Bepalingen met betrekking tot predikanten buiten vaste bediening zijn van overeenkomstige toepassing op emerituspredikanten.**

4.4. Ord. 3-16-4 Rechtspositieregeling

- 35 In **ord. 3-16-4** is opgesomd welke onderwerpen in de rechtspositieregeling voor predikanten zijn opgenomen. CV Limburg stelt voor ‘o.a.’ in deze opsomming toe te voegen. Eventuele aanvullingen hoeven dan niet tot ordinantiewijziging te leiden. Het GCKO erkent dat de opsomming op zich overbodig is: de onderwerpen komen in de generale regeling aan de orde. Het stelt daarom voor de opsomming achterwege te laten.

4.5.Ord. 3-16-6 Werktijdvermindering/losmaking in verband met insolventie

De meeste klassicale vergaderingen kunnen instemmen met het voorstel. Wel wordt beklemtoond dat de rechtspositie van predikanten hiermee in het geding is, en wordt benadrukt dat eerst alle andere mogelijkheden geprobeerd moeten worden. Ook wordt benadrukt dat niet alleen naar levend

5

Het GCKO stemt hiermee in. Werktijdvermindering en losmaking zijn uiterste middelen, die alleen kunnen worden toegepast als het voortbestaan van de gemeente in het geding is. Voorop staat dat de kerkenraad (en predikant) verplicht zijn mee te werken aan maatregelen om zo mogelijk die uiterste middelen te voorkomen. (GR Vermogensrechtelijke aangelegenheden, art. 3-4). In dat

10

opzicht is er geen verschil met wat nu in de GR Rechtspositie predikanten staat:

GR RP art. 20-5	GR VA art. 3-4
Indien aan het breed moderamen van de klassicale vergadering, gehoord het regionale college voor de behandeling van beheerszaken, gebleken is dat een kerkenraad niet langer in staat is aan zijn financiële verplichtingen jegens de predikant te voldoen wordt tijdelijk aan de gemeente een lening dan wel bijdrage verstrekt vanwege de kerk. De kerkenraad is verplicht tot het nemen van dan wel het meewerken aan die maatregelen, die naar het oordeel van het regionale college voor de behandeling van beheerszaken noodzakelijk zijn om, al dan niet tezamen met andere gemeenten, weer aan de verplichtingen te kunnen voldoen.	Indien aan het klassicale college voor de behandeling van beheerszaken is gebleken dat een kerkenraad, een college van kerkrentmeesters of een college van diakenen niet langer in staat zal zijn aan zijn verplichtingen te voldoen, zijn deze colleges alsmede de kerkenraad van die gemeente verplicht tot het nemen van dan wel het meewerken aan die maatregelen, die naar het oordeel van het klassicale college voor de behandeling van beheerszaken noodzakelijk zijn om, al dan niet tezamen met andere gemeenten, weer aan die verplichtingen te kunnen voldoen.

Waar de GRRP alleen spreekt over verplichtingen jegens de predikant, wordt nu in de GRVA de verplichting tot meewerken opgelegd in alle gevallen waarin de financiële verplichtingen van de (diaconie van de) gemeente in het geding is.

15

Het GCKO gaat hier niet in op opmerkingen over de sociale impact die werktijdvermindering dan wel losmaking voor de predikant heeft. Het gaat hier om een maatregel die onontkoombaar is. Het merkt daarbij op dat juist tijdige signalering de predikant de gelegenheid geeft om naar een ander beroep om te zien voordat het definitieve besluit tot losmaking/werkijdvermindering genomen wordt.

20

CV Amsterdam stelt voor om de formulering “voor het voortbestaan van de gemeente wenselijk” te vervangen door “**voor het voortbestaan van de gemeente van zwaarwegend belang**”. Het GCKO merkt op dat ook in de in eerste lezing vastgestelde tekst het gaat om een situatie waarin het voortbestaan van de gemeente in het geding is. Ter wille van rechtsgelijkheid en rechtszekerheid zal de kleine synode hiervoor toetsingscriteria opstellen. Maar het heeft geen bezwaar tegen een formulering waarin dat nog meer beklemtoond wordt, en stelt daarom voor dit over te nemen.

25

Verschillende klassicale vergaderingen spreken hun zorg uit over de bestaanszekerheid van de predikant. Waar nu in de GRRP de predikant nog twee jaar na de uitspraak aan de gemeente (met dezelfde werktijd) verbonden blijft, wordt nu geen termijn meer vastgelegd. Het GCKO erkent dat een predikant door deze kerkordelijke bepaling eerder dan twee jaar na de uitspraak kan worden losgemaakt dan wel werktijdvermindering kan krijgen. Maar zoals andere klassicale vergaderingen

stellen: een afweging van het belang van de predikant en het voortbestaan van de gemeente kan tot een kortere termijn leiden.

CV Amsterdam stelt voor een bovengrens van twee jaar vast te leggen. Het GCKO gaat hierin niet mee. Het moet mogelijk zijn dat het classicaal college vaststelt dat na een iets langere periode deze

5 maatregel nodig is. De predikant heeft dan meer tijd om naar een andere gemeente om te zien. De ELS stelt voor toe te voegen dat zij betrokken wordt als het om een evangelisch-lutherse gemeente gaat. Het GCKO merkt op dat bij financiële zaken van een evangelisch-lutherse gemeente de financiële commissie van de ELS altijd betrokken is (ord. 11-23-2). Een aparte inschakeling van de ELS is daarmee overbodig.

10 CV Hoorn-Enkhuizen meent dat 'dit' (indien dit .. wenselijk is) nergens naar verwijst en wil 'dit' vervangen door 'het'. Het GCKO acht dit niet nodig. 'Dit' wijst vooruit naar het mogelijk besluit van de kerkenraad.

CV Leiden wil de tekst anders geformuleerd hebben, zo dat de kerkenraad als eerste genoemd wordt. Het GCKO merkt op dat in de voorgestelde formulering de kerkenraad het besluit neemt maar daarbij

15 aan voorwaarden gebonden is. Een formulering als De kerkenraad kan, gevolgd door een lange tussenzin met de voorwaarden, enz. bevordert de leesbaarheid niet.

4.6.Ord. 3-17 Deeltijd

CV Nijkerk heeft vragen bij de samenhang van ord. 3-17-2 en ord. 3-3-2 en vermoedt een tegenstrijdigheid. Het GCKO erkent dit. Ord. 3-3 vervangt ord. 3-17 lid 2 (voor zover het het beroepen

20 betreft) en lid 3. Ten onrechte is in de eerste lezing niet aangegeven dat lid 3 vervalt. Het GCKO stelt voor deze omissie te herstellen.

4.7.Ord. 3-18 Tijdelijke dienst

De ELS en CV Limburg maken opmerkingen over ord. 3-18 (tijdelijke dienst). Het GCKO gaat daaraan voorbij. Bij de eerste lezing is de regeling van de tijdelijke dienst aangehouden; de nu voorgestelde

25 wijzigingen zijn uitsluitend aanpassing van de huidige regeling aan de nieuwe teksten. Over de tijdelijke dienst zal de synode op een ander moment spreken.

Het GCKO bemerkte een kleine onzorgvuldigheid in de tekst. Steeds wordt gesproken over "wordt losgemaakt" als een besluit tot losmaking wordt genomen en "is losgemaakt" als de losmaking het gevolg is van een feit. Losmaking is in dit geval het gevolg van het niet verlengen. Het GCKO stelt voor

30 om ook hier van "**is losgemaakt**" te spreken. Hetzelfde geldt voor ord. 3-20-4: ook daar moet gesproken worden van "is losgemaakt". Om alle misverstand te voorkomen stelt het GCKO tevens voor om "**na afloop van de vastgestelde termijn**", zoals in ord. 3-20 vermeld staat, ook toe te voegen aan ord. 3-18.

4.8.Ord. 3-19 Vrijstelling

CV Limburg mist de rol van de classispredikant. CV Zwolle wenst de betrokkenheid van de voorzitter van het classicale college voor de visitatie toe te voegen. Het GCKO merkt op dat de classispredikant (als lid) en de voorzitter van het classicale college voor de visitatie (als adviseur) deel uitmaken van het breed moderamen. Het is daarom onjuist om hen hier apart te noemen. Ten overvloede wijst het GCKO erop dat in ord. 4-16a-5 (reeds in tweede lezing vastgesteld) bepaald is dat de classispredikant

40 bij een voorlopige maatregel zo mogelijk vooraf overlegt met de voorzitter van het classicaal college voor de visitatie.

CV Gouda wil de maximale duur van vrijstelling stellen op een half jaar. Het GCKO merkt op dat een procedure langer kan lopen, en dat deze beperking daarom ongewenst is. Het signaal dat procedures niet te lang moeten duren is overigens behartigenswaardig.

4.9.Ord. 3-25 Emeritaat

CV Nijkerk acht een emeritusverklaring overbodig. “Als iemand de aow-gerechtigde leeftijd bereikt, treedt ook het emeritaat in werking (naar onze mening van rechtswege)”. Dat is een misverstand: een predikant (en dan gaat het niet alleen over gemeentepredikanten) kan eerder dan wel later de werkzaamheden beëindigen.

4.10. Ord. 3-26-1 Bewilliging

In ord. 3-26-1 wordt gesproken over bewilliging in het verzoek om ontheffing: Indien de kleine synode bewilligt .. (vervalt de bevoegdheid). CV Ommen vraagt dit ‘verouderde’ woord te vervangen. Hoewel het hier gaat om bestaande tekst (de eerste lezing betreft de rol van de kleine synode) meent het GCKO dat het aanbeveling verdient zo veel als mogelijk gewone taal te gebruiken. Het stelt daarom een gewijzigde tekst voor: “**Na de ontheffing ..**”.

4.11. Ord. 3-26-2a Ontheffing op gezamenlijk verzoek

Het meestomstreden thema in de derde tranche – en een van de van meet af aan meest aandachttrekkende punten in het project Kerk2025 als geheel – betreft het vijfde kernpunt, met het oog op de consideraties als volgt verwoord: “In de regeling voor ontheffing op eigen verzoek wordt een mogelijkheid toegevoegd dat een predikant na tenminste twaalf jaar kan worden losgemaakt van de gemeente op gezamenlijk verzoek van kerkenraad en predikant”.

Dit is in eerste lezing gerealiseerd door invoeging van een nieuw lid 2a in ord. 3-26, luidende:

“Op gezamenlijk verzoek van de kerkenraad en de predikant die tenminste twaalf jaar als predikant voor gewone werkzaamheden aan een gemeente verbonden is en recht heeft op wachtgeld, kan het breed moderamen van de classicale vergadering de predikant losmaken van de gemeente”.

Daaraan is gekoppeld een nieuwe overgangsbepaling (167 b):

“De generale synode is gedurende vijf jaren bevoegd ordinantie 3-26-2a buiten werking te stellen indien door de toepassing van dit artikel volgens de generale synode onaanvaardbare situaties voor kerk en/of gemeenten ontstaan”.

Op dit kernpunt is door meer classicale vergaderingen gereageerd dan op de andere kernpunten – en vaak ook zeer uitvoerig (o.a. Amsterdam, Apeldoorn, Ede, Zwolle). Heel kort samengevat is de teneur in de reacties primair: alle lof voor het streven de mobiliteit van predikanten te vergroten. Tal van classicale vergaderingen schrijven dit expliciet. Zo ondersteunt bv. Ede nadrukkelijk de gedachte dat predikanten niet te lang moeten blijven. Dat besef kan door deze maatregel bevorderd worden (’s-Hertogenbosch). Ook Katwijk vindt het een positief voorstel, omdat het een kan-bepaling is. De teneur in de consideraties is echter ook: aan de nu voorgestelde oplossing kleven grote bezwaren. De bezwaren zijn van verschillende aard. Voor een deel zijn zij ook bij de behandeling in eerste lezing in de generale synode aan de orde geweest, zonder toen tot een andere besluitvorming geleid te hebben. Voor sommige classicale vergaderingen zijn deze bezwaren nu reden om het voorstel af te wijzen, voor andere zijn het aandachtspunten bij de tweede lezing. Het GCKO telt niet, maar weegt de argumenten.

Een principieel bezwaar dat uit verschillende classicale vergaderingen naar voren komt is: hoe verhoudt zich dit tot de roeping van een predikant (Bommel, Ede, Gouda, Hattem, Harderwijk, Kampen, Tiel, Zwolle)? Dit kan de vrijheid van het Woord aantasten (Kampen). Het GCKO is van mening dat – indien inderdaad sprake is van een volledig vrije keuze van zowel predikant als kerkenraad – dit bezwaar niet aan de orde is. Een predikant kan immers in vrijheid en in goed geweten tot de conclusie komen tot dienst in deze specifieke gemeente niet meer geroepen te zijn (de innerlijke roeping) wanneer ook van de kerkenraad en de gemeente geen appèl op hem of haar

meer uitgaat (de uiterlijke roeping). Een predikant kan zich ook blijvend geroepen weten een bepaalde gemeente te dienen zolang geen andere gemeente een beroep uitbrengt. De voorgestelde regeling sluit dat op geen enkele manier uit.

Voorts zijn er bezwaren tegen de termijn van twaalf jaar. Deze is niet bijbels gefundeerd (Kampen) en arbitrair (Tiel, Walcheren). De koppeling aan de maximumtermijn van een ouderling is onlogisch (Walcheren). Twaalf jaar kan te lang zijn (Hardenberg, Apeldoorn, Doorn, Hattem), maar het kan ook na twaalf jaar nog prima gaan (Amsterdam, Ommen, Tiel). Het GCKO stelt voorop dat de kerkorde vele termijnen kent die geen grond vinden in de Schrift – en dat is geen probleem. Een dwingende noodzaak om hier over twaalf jaar te spreken is er niet. De synode zou ook voor een andere termijn kunnen kiezen. De termijn van twaalf jaar lijkt niettemin in het licht van de bedoeling van deze bepaling goed verdedigbaar.

Zwaarwegend acht het GCKO de twijfels die door veel klassicale vergadering worden geuit bij de werkbaarheid en effectiviteit van dit voorstel. Wat als de wens slechts van één kant komt (Achterhoek-Oost)? Hoe verifieer je en voorkom je 'druk' (Almelo, Amsterdam, Ede, Franeker, Gouda, Nijkerk, Tiel, Heerenveen)? De regeling is in feite contraproductief (Nijmegen). Lost dit wel iets op (Barendrecht, Hattem)? Aanvaarding van deze bepaling kan spanningen oproepen als de termijn van twaalf jaar voltooid is (Apeldoorn, Hoorn-Enkhuizen). Het kan leiden tot verdeeldheid in de gemeente (Zeist, Kampen). Alleen het stellen van de vraag al kan (onbedoeld) leiden tot een breuk (Ede, Groningen, vgl. Leiden) of althans een conflict (Gouda). De regeling is zeer afhankelijk van de 'zichtbaarheid' van het breed moderamen van de klassicale vergadering en van het classicaal college voor de behandeling van beheerszaken (Franeker). Feitelijk voegt de 12-jaarstermijn niets toe (Zeist). Het voorstel is onvoldoende doordacht, en onevenwichtig (Apeldoorn). En de zo vrijkomende predikantsplaats kan vanwege de wachtgeldverplichting toch voorlopig niet vervuld worden (Heerenveen).

De effectiviteit van het voorstel is ook om praktische redenen twijfelachtig. De regeling onderschat namelijk dat andere de mobiliteit remmende factoren – zoals gezinssituaties (Flevoland, Drachten), leeftijd (Amersfoort, Flevoland, Groningen), werk van de partner en het hebben van een eigen woning (Franeker) – bepalender zijn geworden voor de mogelijkheden van een predikant om een beroep aan te nemen. Op dit punt kan men naar de mening van het GCKO nauwelijks een algemeen geldend oordeel geven: wat in de ene situatie wel problematisch is, wordt in een ander geval in het geheel niet zo ervaren.

In het verlengde daarvan worden velerlei twijfels en bezwaren verwoord rond de effecten van de voorgestelde maatregel, en de daardoor ontstaande beeldvorming. Het voorstel alleen al raakt predikanten diep die best weg willen maar niet weg komen (Kampen). Hoe voorkom je bij toepassing van deze bepaling een 'stempel' op gemeente of predikant (Achterhoek-Oost, Ommen, Harderwijk)? De predikant en de gemeente raken gemakkelijk beschadigd (Enschede). Voor de predikant ontstaat geen ideale uitgangspositie voor het beroepingswerk (Amsterdam): de kans op een beroep wordt dan juist klein (Ede, Nijmegen); begeleiding is daarbij nodig (Ede), want is de predikant dan nog gemotiveerd (Walcheren)? Het GCKO acht ook deze bezwaren zwaarwegend.

Verschillende klassicale vergaderingen kunnen de voorgestelde kerkordewijziging niet los zien van de losmaking naar ord. 3-20. Dit ondanks het feit dat de synode hier in eerste lezing geen taak ziet voor het generale college voor de ambtsontheffing. Edam-Zaandam signaleert deze interpretatie, en waarschuwt ertegen. Gedwongen losmakingen naar ord. 3-20 zouden hiermee voorkomen moeten worden, menen sommige classes (Drachten, Hoorn-Enkhuizen, Nijkerk). Het GCKO merkt op dat dat inderdaad een van de beoogde effecten is. Het grote verschil tussen ord. 3-20 en de hier aan de orde

zijnde bepaling ord. 3-26-2a ligt daarin dat bij ord. 3-20 sprake is van ‘spanningen in een gemeente’ als aanleiding om de bepaling toe te passen, terwijl daarvan bij ord. 3-26-2a geen sprake is – of althans zou moeten zijn. Op papier is het onderscheid echter wellicht makkelijker te maken dan in de praktijk.

5 Meer dan eens wordt gesuggereerd dat het hier in feite, althans voor een bepaalde groep predikanten, om een vorm van vroegpensioen of pre-vut zou kunnen gaan (Alphen aan den Rijn, Harderwijk, Leeuwarden). Het is echter van meet af aan de bedoeling geweest dat deze regeling niet als een pre-vut zou werken: wachtgeld zal daarom niet langer beschikbaar komen dan tot twee jaar voor de pensioengerechtigde leeftijd. Dat neemt overigens niet weg dat in een incidenteel geval een
10 predikant op grond van vermogen of van inkomen van de partner genoeg zou kunnen nemen met twee jaar zonder inkomen.

Enkele tientallen klassicale vergaderingen hebben voorts vragen en bezwaren met betrekking tot de financiële aspecten naar voren gebracht. De financiële gevolgen voor kerk en (vooral kleine) gemeenten zijn te groot (Achterhoek-Oost, Barendrecht, Bommel, Groningen, Flevoland, Hoogeveen,
15 Nijkerk, Goes, Heerenveen, Nijmegen), of op zijn minst zorgwekkend (Alkmaar, Deventer, Gouda, Heusden). De financiële consequenties zijn niet te overzien (Franeker, Oost-Groningen, Westerkwartier, Enschede, Leeuwarden). Werken met deze aannames is risicovol: wat als ze te laag zijn ingeschat (Achterhoek-Oost)? Het is een onzekere basis voor beleid (Alphen aan den Rijn). Typerend is dat de risico's verschillend worden ingeschat: waar de een meent dat het risico te zeer
20 eenzijdig bij de gemeente ligt (Apeldoorn), ziet de ander vooral een risico voor de rechtszekerheid van predikant en gezin (Flevoland). Het is niet aan het GCKO om bezwaren van deze aard te wegen: dat ligt toch echt bij de synode zelf.

Invoering mag niet leiden tot verhoging quotum of omslagregeling (Meppel). De bezettingsbijdrage mag niet boven 1,7 komen (Alphen aan den Rijn). Het GCKO wijst erop dat in de *Notitie over de*
25 *financiële gevolgen van het mobiliteitsbeleid* – die in samenvatting als bijlage bij het ter consideratie aangeboden rapport is meegezonden – een stijgingspercentage van de bezettingsbijdrage van 1,7 % is genoemd als aanvaardbaar, en dat de gemeenten ervan mogen uitgaan dat de generale synode daarnaar handelt. Op verschillende punten zal de bepaling (indien aanvaard) in nader overleg met het Georganiseerd Overleg Predikanten (GOP) en de Beheercommissie Centrale Kas

30 Predikantstraktementen (BCKP) moeten worden geconcretiseerd in uitvoeringsbepalingen. Ook bij het maken daarvan hebben het GOP en de BCKP een eigen verantwoordelijkheid. Daarbij komen ook andere gestelde vragen en opmerkingen aan de orde, zoals de volgende. Is het cumulatieve effect wel meegerekend, vraagt Zeeuws-Vlaanderen. De wachtgeldregeling is te riant (Edam-Zaandam, Haarlem). Een vraag van Ede is: is het door de gemeente te betalen wachtgeld afhankelijk van de
35 vraag of de predikant meer of minder dienstjaren heeft, en of hij/zij snel weer een gemeente krijgt; of wordt er gemiddeld? Worden de verplichtingen collectief afgedekt, of is dat een risico van de gemeenten afzonderlijk?

Twee klassicale vergaderingen stellen dat deze bepaling leidt tot rechtsongelijkheid (Leeuwarden, Nijmegen). Het GCKO is daardoor niet overtuigd: vele wijzigingen in de rechtspositie van predikanten
40 leiden tot verschillen in consequenties tussen predikanten die onder het oude regiem vallen en predikanten op wie het nieuwe regiem van toepassing is. Dat kan geen reden zijn die rechtspositie niet te wijzigen.

De overgangsbepaling wordt door veel klassicale vergaderingen van groot belang geacht (Alphen aan den Rijn), maar, zo wordt gevraagd, wat wordt precies bedoeld met ‘onaanvaardbare situaties’
45 (Apeldoorn). Hoe zit het dan met een overgangstermijn (Gouda)? Werkt dit geen rechtsongelijkheid

in de hand (Achterhoek-Oost)? Kan de kans dat de regeling wordt afgeschaft niet leiden tot spoedig gebruik van de regeling (Amsterdam)? Tegelijk met het vaststellen van ord. 3-26-2a en ovb. 167b in eerste lezing besloot de generale synode dat na vijf jaar een evaluatie zou plaatsvonden. Dit wordt positief beoordeeld (Alkmaar, Franeker), maar niet alle classicale vergadering lijken te hebben begrepen dat de generale synode de regeling op grond van ovb 167d al *binnen* vijf jaar zou kunnen stopzetten.

Het GCKO heeft getracht de argumenten voor en tegen zorgvuldig tegen elkaar af te wegen. Daarbij gaat het – het zij nogmaals benadrukt – om het gewicht van de ingebrachte argumenten. De argumenten ten gunste van het voorstel zijn evident: als hiermee inderdaad de mobiliteit van predikanten wordt bevorderd, is dat een groot goed. Maar er zijn ook bezwaren naar voren gebracht: in het voorgaande heeft het GCKO daaraan al enkele malen de kwalificatie ‘zwaarwegend’ gegeven. Dat betrof allereerst de bezwaren betreffende de werkbaarheid en effectiviteit van de in eerste lezing vastgestelde teksten, zoals die tot uitdrukking kwamen in vragen als: is oneigenlijke druk op predikant of kerkenraad wel te voorkomen, en is er geen groot risico dat hierdoor conflicten ontstaan (zie uitvoeriger hierboven, pg. 9, halverwege)? Het betrof vervolgens de bezwaren met betrekking tot de effecten, zoals de mogelijke beschadiging van een op deze wijze losgemaakte predikant die de kansen in het beroepingswerk eens te meer zou verkleinen (zie uitvoeriger hierboven, pg. 9 onderaan). Andere bezwaren zijn verschillend in gewicht en naar de overtuiging van het GCKO niet op voorhand doorslaggevend.

Al met al komt het GCKO tot de conclusie dat het compromis dat in de nota *Naar een cultuur van mobiliteit* uiteindelijk werd verwoord en dat door het GCKO naar vermogen is doorvertaald in de in eerste lezing aangeboden en vastgestelde kerkordewijziging, niet overtuigend is.

In zijn advies geeft het GCKO de synode dan ook in ernstige overweging om de in eerste lezing vastgestelde teksten van ord. 3-26-2a en ovb. 167b niet in tweede lezing vast te stellen.

Het GCKO voegt daaraan ten overvloede het volgende toe. De consideraties maken duidelijk dat gemeenten en classicale vergaderingen het probleem van de te geringe mobiliteit wel degelijk onderkennen. Het afwijzen van deze oplossingsrichting kan en hoeft geen laatste woord te zijn. Ede zegt: neem dit voorstel terug, en verbeter het voorstel. Gouda pleit ervoor eerst andere mogelijkheden te onderzoeken. Verschillende classicale vergaderingen noemen ook elementen voor zo’n alternatief, en komen met suggesties, hetzij in de vorm van een andere invulling (bij aanvaarding in tweede lezing), hetzij in de vorm van een alternatieve benadering (bij niet-aanvaarding in tweede lezing). Belangrijke aspecten daarvan zijn: een eventueel uiteengaan moet tijdiger aan de orde komen. Daar ligt een rol voor de jaargesprekken, met betrokkenheid van de classispredikant (Alphen aan den Rijn, Amsterdam, Edam-Zaandam, Ede, Flevoland, Haarlem, Hattem, Hoofddorp, Tiel, Westerkwartier, Zeist, Zoetermeer, Zwolle). In dit perspectief is Alblasterdam tegen het voorliggende voorstel. Gesuggereerd wordt ook het nu voorgestelde wachtgeld liever te gebruiken als tijdelijke bijdrage in het traktement in een volgende gemeente (Ede), of om loopbaanbegeleiding te verbeteren (Groningen). De kerk zou de verantwoordelijkheid voor re-integratie bij de gemeente moeten leggen (Winsum). Gedacht kan worden aan een grotere rol voor de mobiliteitspool (Amersfoort, Tiel, Woerden, Harderwijk, Nijmegen), met een bemiddelende rol van de classispredikant (Gouda). Of aan een convenant tussen gemeente en predikant (Amsterdam). De mogelijkheden voor een onderlinge ruil van predikanten zouden verder verkend moeten worden (Ede, Nijkerk). Ook kan gedacht worden aan een standaard benoeming van predikanten voor

periodes van zes jaar, zoals dat werkt bij burgemeesters (Haarlem). Op langere termijn is beleid t.a.v. opleiding en beroepingswerk van belang (Ede). Zwolle komt zelfs met een uitvoerig beschreven en beargumenteerd alternatief, dat uiteraard in een tweede lezing niet kan worden meegenomen, maar dat het overwegen zeker waard is.

5 Het is niet aan het GCKO deze suggesties en alternatieven te wegen, en op grond daarvan met voorstellen te komen. Eerst is nu de generale synode aan zet. Het GCKO zou zich echter goed kunnen voorstellen dat de generale synode besluit tot nader onderzoek van de mogelijkheden.

Indien de synode zou besluiten ord. 3-26-2a en ovb. 167b toch in tweede lezing vast te stellen, dan stelt het GCKO voor daarbij te bepalen dat deze bepaling, zoals gesuggereerd in de nota *Naar een*
10 *cultuur van mobiliteit* (pg. 23), per 1 september 2020 – twee jaar na de indiensttreding van de classispredikanten – in werking treedt.

Als het voorstel in tweede lezing wordt aanvaard, suggereren Woerden en Zeist in de tekst van ord. 3-26-2a het woordje ‘gemotiveerd’ in te voegen: “op **gemotiveerd** gezamenlijk verzoek”. Het GCKO
15 acht dat niet noodzakelijk omdat het hier om een kan-bepaling gaat: in voorkomende gevallen is het betrokken breed moderamen van de classicale vergadering immers volledig gerechtigd om een verzoek als onvoldoende gemotiveerd af te wijzen.

Wat ovb. 176b betreft: Leiden suggereert een aanvulling: “(onaanvaardbare situaties) voor kerk,
gemeenten en/of predikanten”, waarmee duidelijk zou worden dat de generale synode bij het
20 eventueel stopzetten van de regeling niet alleen rekent met de financiële consequenties voor de kerk en de gemeenten. Het GCKO stelt daartegenover dat het *bestaan* van de regeling voor predikanten geen onaanvaardbare financiële consequenties kan hebben: zij kunnen (idealiter) zelf beslissen of zij van de regeling gebruik willen maken. Dat ligt bij de gemeenten anders, voor zover door het bestaan van de regeling de hoogte van het quotum of de bezettingsbijdrage alsnog aan de orde zou kunnen komen, en voor de centrale kas zijn de consequenties nog moeilijker bij voorbaat in te schatten. Het
25 voorstel van Leiden wordt daarom niet overgenomen.

Als ord. 3-26-2a per 1 september 2020 van kracht zou worden zou ovb. 167b als volgt aangepast dienen te worden:

“De generale synode is gedurende vijf jaren **na de inwerkingtreding van ordinantie 3-26-2a bevoegd deze bepaling** buiten werking te stellen indien door de toepassing van dit artikel volgens de generale
30 synode onaanvaardbare situaties voor kerk en/of gemeenten ontstaan”.

Stelt de synode de onderhavige teksten in tweede lezing vast, en maakt zij geen gebruik van dan de in ovb. 167b vastgelegde bevoegdheid, dan ligt het voor de hand dat de evaluatie waartoe in beginsel besloten is, plaatsvindt in het jaar 2025, vijf jaar na de inwerkingtreding.

5. Samenwerking

35 5.1. Ord. 4-7-1 Taak van de kerkenraad

CV Leiden vindt het vreemd dat de kerkenraad de taak krijgt om samenwerking te bevorderen. Dit is een misverstand. De taak is het bevorderen van vitaliteit en instandhouding dan wel verkrijging van formatieplaatsen van voldoende omvang; en wel in samenwerking met andere gemeenten.

CV Drachten merkt op dat samenwerking ook met gemeenten buiten de Protestantse Kerk soms ook
40 voor de hand ligt. Het GCKO wijst erop dat de voorgestelde tekst deze mogelijkheid niet uitsluit.

CV Gouda merkt op dat samenwerking ook over classisgrenzen heen moet kunnen. Ook dat beaamt het GCKO. Voorzien is dat bij verregaande samenwerking zo nodig de classisgrens wordt aangepast (zie ord. 2-14a-6)

CV Alkmaar geeft de mening van een gemeente door dat volstaan kan worden met het leggen van deze taak bij de classis omdat deze taak te zwaar zou zijn voor kerkenraden. Het GCKO wijst erop dat deze taak juist ook bij kerkenraden gelegd wordt, omdat samenwerking in de eerste plaats een zaak van kerkenraden is.

- 5 Verschillende classicale vergaderingen vragen om protocollen voor samenwerking. Het GCKO merkt op dat het de bedoeling is van Kerk 2025 om ruimte te geven voor plaatselijke invulling. Dat neemt niet weg dat het zinvol is om “best practices” met elkaar te delen.

5.2.Ord. 4-15-7 Taak van de classicale vergadering

- 10 De taak van de classicale vergadering om de samenwerking te bevorderen vindt brede steun. Wel wordt daarbij sterk benadrukt dat ‘bevorderen’ geen opleggen mag zijn, dat de kerkenraad het laatste woord heeft en dat rekening gehouden moet worden met de kerkelijke verscheidenheid. Het GCKO merkt hierbij op dat – zoals ook bij de toelichting op de eerste lezing is opgemerkt – dat de classicale vergadering ook bij deze taak rekening moet houden met de kerkelijke verscheidenheid. Het gaat niet mee met de wens van sommigen om dat bij deze taak expliciet te vermelden: het
- 15 expliciet vermelden hiervan bij deze taak wekt de suggestie dat het bij andere taken minder belangrijk is. Het GCKO onderstreept dat bevorderen inderdaad geen opleggen is: alleen indien het zelfstandig voortbestaan van de gemeente niet langer mogelijk is, heeft de classicale vergadering de bevoegdheid en de taak om een gemeente te laten samengaan of op te heffen (vgl. bv. ord. 2-14-2). Maar deze bevoegdheid komt pas in beeld als er geen enkele andere mogelijkheid meer is.
- 20 CV Amsterdam, CV Gouda, CV Leeuwarden vragen naar de verhouding van de taak van de classicale vergadering en die van de algemene kerkenraad met betrekking tot wijkgemeenten. Het GCKO antwoordt hierop dat de algemene kerkenraad in eerste instantie verantwoordelijk is voor de samenwerking tussen wijkgemeenten (zie ord. 4-7-3).
- 25 CV Apeldoorn wil als taak van de classicale vergadering niet het bevorderen van de samenwerking met het oog op vitaliteit en behoud of verkrijging van formatieplaatsen van voldoende omvang, maar het bevorderen van vitaliteit en samenwerking. Het GCKO merkt op dat hiermee een verdergaande taak van de classicale vergadering wordt geïntroduceerd. Het GCKO acht dat geen goede zaak.

6. Ord. 10-9-7

- 30 In ord. 10-9-7 wordt gesproken over veronachtzaming van het ambt. CV Ommen acht ook dit verouderd en stelt voor ook hier een ander woord te gebruiken. Het GCKO ziet geen beter woord en acht wijziging niet noodzakelijk.

7. Voorstel voor de tweede lezing

- 35 Het GCKO stelt derhalve voor de in eerste lezing aangeboden teksten ook in tweede lezing vast te stellen, met enkele kleine wijzigingen. De wijzigingen ten opzichte van de eerste lezing zijn in voetnoten gemarkeerd.

7.1.Ordinantie 3

Artikel 3. De voorbereiding van de verkiezing van predikanten

- 40 1. Vervallen
2. De kerkenraad vraagt alvorens tot beroepingswerk over te gaan toestemming aan het breed moderamen van de classicale vergadering.
- Deze toestemming wordt verleend indien

- de kerkenraad de predikant in werktijd van voldoende omvang kan beroepen dan wel naar het oordeel van het breed moderamen van de classicale vergadering voldoende gezocht heeft naar samenwerking met andere gemeenten;
- de door de kerkenraad beoogde werkzaamheden van de predikant naar het oordeel van het breed moderamen passen bij de werktijd van de te beroepen predikant **en**¹
- de gemeente blijkens een verklaring van het classicale college voor de behandeling van beheerszaken in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Bij een beroep in deeltijd naar een evangelisch-lutherse gemeente dient tevens toestemming aan de synodale commissie van de evangelisch-lutherse synode te worden gevraagd.

- 5
- 10 2a Vervolgens vraagt de kerkenraad met het oog op mogelijke kandidaten advies aan het daartoe aangewezen orgaan van de kerk. In geval van een vacature in een evangelisch-lutherse gemeente overlegt dit orgaan met het daartoe aangewezen orgaan van de evangelisch-lutherse synode.
- 3 De kerkenraad van een wijkgemeente begint het beroepingswerk eerst nadat de instemming van de algemene kerkenraad is verkregen.

15

Artikel 15. Onderscheid in ambtelijke werkzaamheden

1. De predikanten van de kerk worden onderscheiden in dienstdoende predikanten, emerituspredikanten en predikanten buiten vaste bediening.
2. Zij die zijn toegelaten tot het ambt van predikant in de Protestantse Kerk in Nederland kunnen worden beroepen tot en bevestigd in het ambt van predikant om als dienstdoend predikant verbonden te worden aan een gemeente, een classis, de evangelisch-lutherse gemeenten tezamen of de kerk.
3. Predikanten die zonder een nieuwe verbintenis worden losgemaakt van de gemeente, de classis, de evangelisch-lutherse gemeenten tezamen of de kerk blijven als emerituspredikanten dan wel als predikanten buiten vaste bediening bevoegd tot de bediening van Woord en Sacramenten. Een predikant buiten vaste bediening wordt na de losmaking voor een periode van vier jaar beroepbaar tenzij deze de kleine synode laat weten dat de omstandigheden het onmogelijk maken een beroep in overweging te nemen. Deze periode kan telkens met vier jaar door de kleine synode worden verlengd.
- 4a Bepalingen met betrekking tot predikanten buiten vaste bediening zijn van overeenkomstige toepassing op emerituspredikanten.²
- 4b Een predikant buiten vaste bediening die niet beroepbaar is, wordt op eigen verzoek door de kleine synode, al of niet onder voorwaarden, beroepbaar gesteld, tenzij het belang van de kerk zich daartegen verzet. Deze periode kan telkens met vier jaar door de kleine synode worden verlengd.

Artikel 16. Algemeen

4. Voor een predikant voor gewone werkzaamheden geldt een rechtspositieregeling, neergelegd in de generale regeling voor de rechtspositie van predikanten. Deze generale regeling komt tot stand na overleg met het daartoe aangewezen orgaan van de kerk. De uitvoeringsbepalingen worden vastgesteld in het georganiseerd overleg³.

¹ Typografische aanpassing, zie blz. 4

² Reparatietoevoeging. Zie blz. 5

5. Indien dit naar het oordeel van het classicale college voor de behandeling van beheerszaken met inachtneming van de toetsingscriteria opgesteld door de kleine synode, voor het voortbestaan van de gemeente **van zwaarwegend belang**⁴ is, en het breed moderamen van de classicale vergadering daarmee instemt, kan de kerkenraad de werktijd van de predikant verminderen, dan wel de verbintenis met de predikant beëindigen op of na de door het breed moderamen bij haar instemming aan te geven datum.

Artikel 17 Deeltijd

2. Voor het wijzigen van het percentage van de volledige werktijd waarvoor een predikant is beroepen, dient toestemming verkregen te worden van het breed moderamen van de classicale vergadering, en als het gaat om een evangelisch-lutherse gemeente tevens van de synodale commissie van de evangelisch-lutherse synode.

3. vervallen⁵

15 Artikel 18. Predikanten in tijdelijke dienst

4. Het voor een beperkt aantal jaren aangegane verband kan alleen worden verlengd voor onbepaalde tijd. Vindt geen verlenging plaats, dan is⁶ de predikant **na afloop van de gestelde termijn** losgemaakt van de gemeente

20 Artikel 19. Vrijstelling van werkzaamheden

1. Indien in een gemeente spanningen optreden in verband met ontwikkelingen in de gemeente of het functioneren van de predikant kan het breed moderamen van de classicale vergadering na overleg met de kerkenraad en met de predikant en in geval van een predikant die verbonden is aan een evangelisch-lutherse gemeente in overleg met de president van de evangelisch-lutherse synode, de predikant gevraagd of ongevraagd gehele of gedeeltelijke vrijstelling van werkzaamheden verlenen.

25 De vrijstelling wordt verleend voor een beperkte periode. Het breed moderamen van de classicale vergadering kan de vrijstelling verlengen voor telkens beperkte tijd of totdat een procedure is beëindigd.

- 30 2. Gedurende de periode van vrijstelling onthoudt de predikant zich van de ambtswerkzaamheden waarvoor vrijstelling is verleend.

Artikel 20 Losmaking bij spanningen⁷

3. Na afloop van de vastgestelde termijn is⁸ de betrokken predikant losgemaakt van de gemeente.

- 35 4. vervallen

Artikel 21. Ontheffing van het ambt

3. vervallen

---

³ De opsomming van onderwerpen is verwijderd. Zie blz. 6

⁴ De vetgedrukte woorden zijn nieuw. Zie blz. 6

⁵ Dit was ten onrechte bij de eerste lezing niet vermeld. Zie 7

⁶ Zie blz.7

⁷ Wijziging van de titel Ontheffing van werkzaamheden. Zie blz. 5

⁸ Was: wordt. Zie bij artikel 18, blz. 7

Artikel 22. Predikanten in algemene dienst

1. Een predikant in algemene dienst verricht werkzaamheden die naar het oordeel van de desbetreffende ambtelijke vergadering, in rechtstreeks verband staan met de vervulling van het ambt van predikant en uitgaan van een classis, de evangelisch-lutherse gemeenten tezamen of de kerk.

De ambtelijke vergadering laat zijn oordeel dat de werkzaamheden in rechtstreeks verband staan met de vervulling van het ambt van predikant, toetsen door of vanwege de kleine synode.

2. De predikant wordt beroepen tot predikant dan wel, met inachtneming van art. 23 lid 2a, tot predikant-geestelijk verzorger.

Na beëindiging van de opdracht is de betrokken predikant losgemaakt van de classis, de evangelische lutherse gemeenten tezamen of de kerk.

Artikel 23. Predikanten met een bijzondere opdracht

2a. Tot predikant-geestelijk verzorger is beroepbaar

- degene die overeenkomstig ord. 13-17-3 als predikant-geestelijk verzorger beroepbaar is gesteld
- de predikant die door de kleine synode beroepbaar is gesteld, nadat deze de daarvoor vereiste aanvullende opleiding heeft voltooid of daarvoor ontheffing van de kleine synode heeft verkregen vanwege verworven bekwaamheden.

4. De ambtelijke vergadering die de predikant met een bijzondere opdracht beroept, treft een regeling met de betrokken instelling waarin wordt vastgelegd dat deze ambtelijke vergadering verantwoordelijk is voor het werk dat de predikant met een bijzondere opdracht ambtelijk verricht en dat de gemeente respectievelijk de classis respectievelijk de evangelisch-lutherse gemeenten tezamen respectievelijk de kerk niet aansprakelijk zal zijn voor de financiële gevolgen van ontheffing van of ontzetting uit het ambt of ontslag uit de dienstbetrekking.

Na ontslag uit de dienstbetrekking is de betrokken predikant losgemaakt van de classis, de evangelische lutherse gemeenten tezamen of de kerk.

Artikel 25. Emeritaat

2. De emeritusverklaring geschiedt door de kleine synode.

Artikel 26. Ontheffing en losmaking⁹ op eigen verzoek

1. Het staat een predikant niet vrij het ambt neer te leggen. Een predikant kan evenwel op eigen verzoek eervol van het ambt worden ontheven door de kleine synode. **Na de ontheffing**¹⁰ is betrokkene niet langer bevoegd tot de bediening van Woord en sacramenten.

2. Een predikant die door bijzondere omstandigheden het ambt niet langer kan vervullen, wordt op eigen verzoek door het breed moderamen van de classicale vergadering losgemaakt van de gemeente.

2a **niet aanvaarden**¹¹

⁹ Toevoeging van 'en losmaking'. Zie blz. 5

¹⁰ Zie blz. 8

¹¹ Zie blz. 8vv. Mocht de synode deze tekst toch aanvaarden dan stelt het GCKO een aangepaste tekst van de overgangsbepaling voor. Zie blz. 12

3. vervallen

Artikel 26a Losmaking bij ziekte en arbeidsongeschiktheid

- 5 1. Een predikant die gedurende twee jaar de ambtelijke werkzaamheden wegens ziekte niet volledig heeft verricht –naar regels bij of krachtens generale regeling gesteld – wordt indien deze op die datum de werkzaamheden in het geheel niet heeft hervat, door de kleine synode met
10 2. Een predikant die gedurende twee jaar de ambtelijke werkzaamheden wegens ziekte niet volledig heeft verricht –naar regels bij of krachtens generale regeling gesteld– wordt indien deze op die datum de werkzaamheden gedeeltelijk niet heeft hervat, door de kleine synode naar die mate met
15 3. Een predikant die wegens de vaststelling van gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid of de in lid 2 genoemde werktijdvermindering voor minder dan de werktijd genoemd in artikel 3-17-1 aan de gemeente verbonden is gebleven, wordt indien deze ander werk aanvaardt door de kleine synode losgemaakt van de gemeente met ingang van de datum van aanvang van dat werk.

Artikel 27. Bevoegdheden van predikanten buiten vaste bediening

2. vervallen

20 7.2.Ordinantie 4

Artikel 7. Arbeidsveld

1. De kerkenraad heeft tot taak:
.... (na taak 6):
- het in samenwerking met andere gemeenten bevorderen van de vitaliteit van de betrokken
25 gemeenten en instandhouden dan wel verkrijgen van formatieplaatsen van voldoende omvang voor predikanten;
.....

Artikel 15. Arbeidsveld

- 30 1 De classicale vergadering heeft tot taak:
- ---- (na taak 6):
- het bevorderen van samenwerking tussen gemeenten met het oog op de vitaliteit van de gemeenten en met het oog op het behouden dan wel verkrijgen van formatieplaatsen van voldoende omvang voor predikanten;
35 - .....

7.3.

7.4.Ordinantie 10

Artikel 9. Bevoegdheden

- 7 slotzin over wachtgeld vervallen
40

8. Generale regelingen

De reeds in tweede lezing aanvaarde wijzigingen hebben ook gevolgen voor de (formuleringen in de) generale regelingen. In de generale regeling Fusie en splitsing b.v. wordt gesproken over vereniging en samenvoeging van gemeenten, terwijl nu in ordinantie 2 dit alles is samengevat onder de term 'samengaan'. Ook inhoudelijk zijn aanpassingen nodig: samengaan van gemeenten is volgens de aanvaarde ordinantietekst een besluit van twee kerkenraden, in de generale regeling staat nog dat het besluit genomen wordt door het breed moderamen van de classicale vergadering.

Het GCKO is voornemens alle generale regelingen na te gaan en in november aangepaste regelingen aan de synode voor te leggen. In de tussentijd geldt dat de ordinantietekst voorrang heeft op de generale regelingen. Mochten er zich niet voorziene problemen voordoen, dan kan de commissie van overgang een voorlopige voorziening treffen.

In ordinantie 2 wordt vermeld dat opheffing van de gemeenten gebeurt naar regels bij generale regeling gesteld. Het GCKO zal hiervoor in november een aanvulling van de generale regeling vermogensrechtelijke aangelegenheden voorstellen.

9. Generale regeling rechtspositie predikanten

Aanvaarding van deze tweede lezing vergt aanpassing van de GR rechtspositie predikanten. Het gaat daarbij om een technische aanpassing van de formulering van de wachtgeldregeling en om intrekking van art. 20-5 dat door art. 3-16-5 achterhaald is. Deze aanpassing is een zaak van de kleine synode, gehoord het georganiseerd overleg predikanten en de beheercommissie centrale kas predikantstraktementen.

10. Openstaande punten

Bij het samenvoegen van de wijzigingen die reeds in tweede lezing zijn vastgesteld, ontdekte het GCKO twee omissies:

10.1. [Ordinantie 2-15a-1](#)

Ord, 2-15a-1 luidt: Nieuwe gemeenten ontstaan door vorming, toetreden, samengaan of splitsen van gemeenten. In de toelichting is vermeld dat nadere regels gegeven worden in een generale regeling (de huidige generale regeling fusie en splitsing). Ten onrechte is de verwijzing naar de generale regeling weggefallen.

Het GCKO stelt voor om dit artikellid alsnog in tweede lezing als volgt vast te stellen:

Nieuwe gemeenten ontstaan door vorming, toetreden, samengaan of splitsen van gemeenten, een en ander naar regels bij generale regeling gesteld.

10.2. [Ordinantie 4-11](#)

Bij de vaststelling van ord. 2-14a (Samenwerking tussen gemeenten) in eerste lezing is nadrukkelijk vermeld dat ord. 4-11 (gemeenschappelijke regeling) hierin is opgenomen. In de nu in tweede lezing vastgestelde overgangsbepaling 73a bij ord. 2-14a wordt dat ook nadrukkelijk vermeld:

Combinaties van gemeenten, federaties van gemeenten, gemeenschappelijke regelingen en streekgemeenten zijn per 1 mei 2018 samenwerkingsvormen als bedoeld in ord. 2-7.

Het GCKO constateert dat er nog geen formeel besluit tot het vervallen van ord. 4-11 is genomen, en stelt daarom voor om alsnog in tweede lezing vast te stellen:

Ord. 4-11 **vervallen**.

11. Rentmeesters

Tijdens de bespreking van tranche 2 werd de vraag gesteld of afdoende geregeld is dat een diaconaal rentmeester niet tevens kerkrentmeester kan zijn. Gezegd is dat dit niet kan, maar dat nog zal worden gezien of dit afdoende is vastgelegd.

Dit is niet het geval. In ord. 11-2-2 staat alleen dat zij in de gemeente niet tegelijkertijd kunnen een ambt dragen.

Het GCKO stelt daarom voor ord. 11-2-2 aan te vullen met de woorden “**en kunnen evenmin lid zijn van beide colleges**”.

Het gaat hierbij om een toegezegde formulering. Ord. 11-2-2 kan derhalve alsnog in tweede lezing als volgt worden vastgesteld:

De kerkrentmeesters die geen ouderling zijn, en de diaconale rentmeesters worden door de kerkenraad uit de leden van de gemeente benoemd nadat hun namen zijn voorgedragen aan de gemeente om haar goedkeuring te verkrijgen. Zij kunnen in de gemeente niet tegelijkertijd een ambt dragen **en kunnen evenmin lid zijn van beide colleges**.

12. Invoeringsdatum

Bij de vaststelling in tweede lezing van ordinantieteksten op 22 september 2017 en 9 maart 2018 is als datum van inwerkingtreding 1 mei 2018 voorzien. Het GCKO heeft daarbij aangegeven voor deze vergadering, waarin opnieuw teksten in tweede lezing worden vastgesteld hierover nader te rapporteren.

Het GCKO is bij nadere overweging van oordeel dat de eerder in tweede lezing vastgestelde teksten alle per 1 mei a.s. in werking kunnen treden. Weliswaar is de classispredikant op die datum nog niet in functie, maar dat is geen reden om de invoeringsdatum op te schuiven: ook bij een vacature blijven de taken. Het breed moderamen neemt dan zo nodig maatregelen.

Ook de bepaling rond de samenstelling van de generale synode kan per 1 mei van kracht worden: via overgangsbepaling is geregeld dat de op 30 april zittende leden aan blijven tot 1 januari 2019.

Bijzondere aandacht is geschonken aan de bepalingen rond het samengaan van gemeenten. In de huidige kerkorde wordt gesproken over ‘vereniging’ en over ‘samenvoeging’. In de nu vastgestelde tekst wordt gesproken over ‘samengaan’. Omdat dit samengaan notarieel moet worden vastgelegd, zou dit kunnen betekenen dat in lopende procedures in notariële akten de tekst per 1 mei moet worden aangepast aan de nieuwe terminologie. Dat is onwenselijk, ook al omdat het onmogelijk is om de wijziging voor 1 mei bij alle notarissen bekend te laten zijn. Het GCKO meent echter dat dit probleem eenvoudig kan worden opgevangen door een overgangsbepaling bij het lid over samengaan, luidend:

Besluiten tot vereniging of samenvoeging van gemeenten, genomen voor 1 september 2018 zijn besluiten tot samengaan als bedoeld in ord. 2-15a-4.

Het GCKO stelt voor om 1 september te kiezen, omdat voorbereide besluiten maar nog niet op 1 mei formeel genomen besluiten dan niet te hoeven te worden aangepast. Er is met deze overgangsbepaling geen reden om de invoering van deze bepaling uit te stellen.

De teksten die in dit rapport ter tweede lezing zijn aangeboden kunnen vrijwel alle per 1 mei in werking treden, behalve 3-16-5. De BCKP kan immers pas voor 2019 de kosten van deze regeling begroten. Dit artikellid kan daarom eerst op 1 januari 2019 in werking treden.

13. Nummering

- 5 Het GCKO heeft eerder aangegeven een voorstel te zullen doen voor de nummering binnen de ordinanties. Er is overwogen om alle bepalingen over de gemeenten bijeen te plaatsen in één ordinantie, maar het GCKO acht dit bij nadere overweging een te grote ingreep in de structuur van de ordinanties. Wel doet een voorstel tot hernummering binnen de ordinanties.
- 10 Met name in ordinantie 2 maar ook in andere ordinanties wordt gebruikt gemaakt van a nummers om later toegevoegde artikelen aan te duiden, en staat bij een aantal artikelen (vervallen). Hetzelfde zien we binnen artikelen met betrekking tot de leden. Het GCKO stelt voor om de artikelen binnen de ordinanties weer een doorlopende nummering te geven (zonder a nummers en zonder vermelding van vervallen artikelen). Hetzelfde stelt het GCKO voor ten aanzien van de artikelleden.
- 15 Het bezwaar dat verwijzingen in bestaande rapporten en toelichtingen naar de kerkorde dan niet meer kloppen, acht het GCKO overkomelijk: met de wijzigingen uit de evaluatie in 2013 en uit Kerk 2025 zijn vele artikelleden van inhoud veranderd. Het stelt voor bij de uitgave wel nadrukkelijk te vermelden 'nummering mei 2018'.
- 20 In één geval acht het GCKO de doorlopende hernummering minder gewenst. Ord. 3-19 (vrijstelling), 3-20 (losmaking) en 3-21(onthefing) zijn zo in het spraakgebruik ingesleten, dat het wenselijk is deze nummers te handhaven. Maar dat betekent dat ord. 3-13a (Bediening) niet kan worden hernummerd tot ord. 3-14. Het GCKO ziet een oplossing in het onderbrengen van de artikelleden van art. 13a in artikel 12: in artikel 12 gaat het over de kerkelijk werker en zijn bevestiging in het ambt, in artikel 13a over het stellen in de bediening wanneer de kerkelijk werker niet in het ambt wordt gesteld. Het GCKO stelt dit dan ook voor.